

De schatkamer van Jan Keizer

CULEMBORG ■ Vier garageboxen vol. En nog veel meer. Het privémuseum vol schildergereedschap van de bevlogen ex-kwastenverkoper Jan Keizer is onmogelijk uitputtend te behandelen. Voor dit themanummer licht hij enkele bijzondere voorwerpen uit. En neemt hij plaats op de praatstoel.

TEKST EN FOTO'S: RENÉ VORDERMAN

Mochten er misverstanden bestaan over zijn kwaliteiten als schilder, dan helpt Jan Keizer die graag de wereld uit. De 82-jarige Culemborger lacht. 'Als ik zelf ga schilderen, zit ik binnen twee minuten onder de verf. Wat zeg ik: voor ik begonnen ben zit ik al onder de verf. Het is klieveren

wat ik doe. Nee, ik ben geen schilder, totaál niet zelfs. Het verbaast mensen dat ik dan toch zo enthousiast ben over dit vak. Maar schilders kunnen zulke ontegenwoordig mooie dingen maken. Sommige doen dat zó goed, dat zijn net kunstenaars.'

'Het was meteen bingo'

Keizer staat in zijn privémuseum met ontelbaar veel attributen,

zeker duizenden, die schilders door de eeuwen heen gebruikten. Vier garageboxen liggen en hangen er vol mee. Als iemand voor dit themanummer iets over kwasten en ander materiaal kan vertellen, is hij het wel. Al ruim twintig jaar met (vervroegd) pensioen, maar meer dan veertig dienstjaren bij Van Dam's Kwastenfabriek in zijn woonplaats op de teller. 'Mijn vader was schilder, ik ging naar de hbs', vertelt Keizer. Hij maakt zijn opleiding niet af. 'Toen ik achttien was, zei mijn vader: ga maar werken. Omdat hij zijn kwasten bij Van Dam's kocht, wist hij dat ze daar nog iemand zochten. De oude Van Dam – Kees, ik kon heel goed met hem opschieten – zei: "Laat hem maar komen." Ik ben meteen begonnen en het was bingo. Schitterende tijd, een mooi bedrijf; je was één met de anderen.'

Ofschoon menig klant dacht dat Jan Keizer directeur was, is hij altijd vertegenwoordiger gebleven. 'Ik praatte over Van Dam's alsof het mijn eigen zaak was. Ik ben er begonnen op kantoor en na mijn militaire dienst – je laatste werkgever was verplicht je weer aan te nemen – wilde ik de weg op. Ik heb nooit meer een andere functie gehad. Vier, vijf vertegenwoordigers hadden we in dienst. Ik deed het rayon Utrecht en een beetje Zuid-Holland en Gelderland. Een knaapje van 20, 21 jaar was ik.'

Botte zaag

Nederland telde indertijd zes kwastenfabrieken. Van Dam's is de enige die nog bestaat. 'Doordat wij een kwaliteitsproduct verkochten', is Keizers stellige overtuiging.

Jan Keizer is vol van kwasten, maar schilderen is aan hem niet besteed.

Het is zijn belangrijkste wapenfeit geweest: blijven hameren op kwasten met de haren in de steel gevulkaniseerd, in plaats van dat deze er óp waren bevestigd. Zulke kwasten, van Italiaanse makelij, raakten in de jaren zeventig en tachtig in zwang. Je reinste wegwerpproduct, met haren die snel gingen uitstaan in water. 'Onze verkoopleider bevoerde: het wordt één grote wegwerpproduct. Ik heb me daar altijd tegen verzet. Je moet kwaliteit leveren. Ik was op een gegeven moment de enige vertegenwoordiger die nog duurdere kwasten verkocht.' Zijn eeuwige mantra: 'Een timmerman kan toch ook niet werken met een botte zaag?'

Uiteindelijk ging Van Dam's overstap. 'Piet van Erp senior, een fantastische vent, nam de beslissing: we gaan tóch kwaliteitskwasten maken. Dat is Goudhaantje geworden.' De kwast heeft hem nooit losgelaten, ook na zijn vervroegde uittreding niet. Keizer verzamelde er honderden. Hij hoopt dat schilders met eenzelfde voorliefde meelesen. 'Iemand die bepaalde spullen wil onderbrengen in zijn eigen gebouw. Want deze collectie moet voortbestaan en ik ben niet eeuwig.' Maar goed voorbeeld doet volgen, toch? 'Mijn moeder is 102 geworden en ik ben van plan dat ook te proberen.'

Toepkwast

'Dit zijn toepkwasten, daarmee brachten schilders decoraties aan op wanden en plafonds. Een alternatief voor behang, dat rond 1900 alleen voor rijke mensen was weggelegd. Je deed een beetje verf op een plateau of plank en daar depte je de toepkwast in. Alleen even aantikken, want zou je zo'n kwast dieper in de verf steken, dan kreeg je geklieder tot en met.'

Verre voorloper van de roller

'Dit is een prachtige uitvinding: twee of drie kwasten op een steel. Voor sauswerk. Met zo'n bredere kwast maakte je veel sneller meters. Vóór 1900 werkten schilders hiermee. De roller kwam pas veel later. Dan heb je het over de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw. Schilders vonden de roller al snel fantastisch, behalve één klant van mij – de heer Brand uit Veenendaal – die wilde er niet aan. Tot ik op een dag tegen hem zei: je koopt twaalf rollers van me, drie maanden later kom ik bij je terug en ben je niet tevreden, dan krijg je je geld terug.'

Na drie maanden zei hij: "Keizer, ik ben een klant." Een jonge schilder van hem was met de roller aan het werk gegaan en bleek daar veel sneller mee te zijn dan met een blokwitter. Brand gaf toe: "Ik ben een eigenwijze oude zak geweest." Mooie kerel.'

Verfbranders

'Verf afbranden deden ze ooit met een brandijzer. Dat verhitte je in vuur en zette je vervolgens op – bijvoorbeeld – een deur. Vijf tot tien minuten kon je daarmee dan gloeiend oude verf verwijderen, daarna warmde je het ijzer opnieuw op. Later kreeg je branders waar je kolen of turf in deed, zoals op de foto, en weer later spiritus. Nadeel met spiritusbranders: die vlammen waaiden om de haverklap uit. Schilders losten dat op door een al dan niet zelfgemaakte kap om de vlam te bevestigen.'

Ijzeren kitspuit

'Voel eens hoe zwaar deze kitspuit is. Gemaakt van plaat- en gietijzer. Gebruikten ze voor de oorlog. Op een foto in een oude Eisma's Schildersblad zie je vier schilders ermee aan het werk, ruiten aan het vastkitten op kassen in het Westland. Kun je nagaan hoe zwaar dat was: én op het dak én zo'n zware kitspuit, die door de stopverf of kit natuurlijk nog zwaarder werd. Die gasten hielden geen rug over.'